

Heinäkuun viimeisellä viikolla vierailimme Tornion Pelttarinsaarella sekä Kemin Niittykarissa perinnebiotooppipäivien merkeissä. Molemmilla saarirekillä shown varastivat oikeutetusti tärkeää maisemanhoitotyötä tekevät laiduntajat.

Pelttarinsaari 27.7.

Vaaraniemen pihapiirissä vapaana kuljeskelevat uteliaat kyytöt ihastuttivat, siinä missä lampaat tarkkailivat vierailijoita hieman kauempaa.

Alkuun keli oli sateinen ja saareen mennessä vettä tuli saavista kaatamalla, joten retki aloitettiin kahvittelemalla ja kuivattelemalla sisätiloissa. Laidunnuksen ohella idyllinen ja hiljalleen kunnostettava entinen pappila houkutteli puhumaan myös vanhoista rakennuksista ja kahvien jälkeen tilan päärakennukseen tutustuttiin tarkemmin Tornionlaakson museon rakennustutkija Teija Ylimartimon johdolla. Sateen laannuttua tehtiin kävely nyt toista kesää laidunnuksessa olevilla alueilla, joita on saarella yhteensä 12 hehtaaria. Saaren aiemmin vallannut pusikko on jo saatu hienosti hallintaan, mutta työtä laiduntajille riittää vielä tulevinakin kesinä perinnebiotoopin ennallistamisessa.

Tilaa hoitava Ilmari Majuri kertoi kokemuksiaan maisemanhoidosta sekä itä- ja pohjoissuomenkarjan ominaispiirteistä. Alkuperäisrotuiset lehmät ovat hänen mukaansa tyypillisesti kekseliäitä, ja niiden kanssa täytyy aina olla "askeleen edellä". Lehmät esimerkiksi saattavat oppia uimaan joen yli saaresta pois, siinä missä lampaat eivät mielellään mene veteen. Myös rannat täytyy siis olla aidattuna ja aitojen siirtelyssä veden korkeuden mukaan on oma työnsä. Saareen laiduntamaan tuotavat eläimet täytyy myös opettaa niin, että ne osaavat kulkea narussa ja ovat tottuneita käsittelyyn, jotta ne on turvallista tuoda saareen lautalla tai uittamalla. Tornionjoen vedenkorkeus saattaa vaihdella suuresti kesän aikana kahluusvyvyydestä tulvakorkeuteen, ja virtaus on paikoin voimakas.

Niittykari 28.7.

Niittykarin saari sijaitsee Kemijoensuun edustalla lyhyen venematkan päässä mantereelta. Venematalla saareen saimme jännittää, pääsemmekö rantaan asti, sillä meriveden pinta oli todella matalalla. Perille kuitenkin päästiin kahdeksan osallistujan ja asiantuntijoiden voimin.

Niittykari kuuluu Perämeren saarten Natura2000-alueeseen. Saaren pinta-ala on noin 22 hehtaaria ja sillä laiduntaa noin 50 lammasta. Saaren keskiosassa sijaitsee maakunnallisesti arvokas kuiva keto, jolla kasvaa mm. katajaa ja kissankelloja. Ketoa kiertää vyöhykkeenä tiheä, lehtomainen metsä. Saarikävelyllä tutustuttiin saaren kasvillisuuteen Lapin ELY-keskuksen biologi Marianne Tolosen ja AMAK-hankkeen maisemanhoidon neuvojan Piritta Peurasaaren johdolla ja suunnittelija Sanna Haapala kertoi Helmi-elinympäristöohjelmasta. Päivään osallistuneet paikalliset osasivat kertoa Niittykarin ja muiden Kemijoensuun saarten laidunnushistoriasta.

Saarella laiduntavat lampaat olivat aluksi todella arkoja ja katselivat vierailijoita kaukaa puiden siimeksestä. Vähitellen ne kuitenkin rohkaistuivat ja uteliaisuus voitti niin, että lopulta rohkeimpia sai hätistellä pois eväspullien kimpusta!

Molemmilla saarilla oli selvästi nähtävissä laiduntajien työnjälki maiseman avoimena pitämisessä ja perinnebiotoopeille tyypillisen kasvilajiston vähittäisessä palautumisessa hoidon piirissä olevalle alueelle. Lisäksi varsinkin lihaksi kasvatettavat eläimet, kuten pääsit, kasvavat maisemanhoitajien kokemuksen mukaan etenkin laiduntamisen alkuvaiheessa kunnostus- ja hoitokohteilla jopa paremmin kuin viljellyllä laitumella. Seuraavina vuosina alueen kasvillisuuden köyhtyessä (eli hoidon saavuttaessa tavoitteensa perinnebiotoopin kunnostamisessa) täytyy laidunnuspainetta säädellä tarvittaessa eläinten määrää vähentämällä. Raskaaksi laiduntajien pitämisen pohjoisen oloissa tekee pitkä talvi, jolloin eläinten hoitaminen vaatii paljon työtä. Pimeiden navetalla vietettyjen talviaamujen vastapainoksi voi saaren kesäidyllissä kuitenkin kuunnella lehmien kellojen helähtelyä, pölyttäjien surinaa niityllä ja katsella vuosien jälkeen pesimään palanneiden pääskysten kaartelua taivaalla. Ensisijaisesti laidunkarjan pito onkin yleensä elämäntapa, johon liittyy monilla intohimo vaalia alkuperäisrotujen arvokasta geeniperimää, luonnon monimuotoisuutta, lähiruuan tuotantoa ja vuosisataisia perinteitä.